

Analyse | kraka

23. september 2013

Børns muligheder for at bryde negativ social arv varierer på tværs kommuner

Af Esben Anton Schultz

Denne analyse ser nærmere på, om mulighederne for at bryde den "økonomiske arv" blandt børn fra lavindkomstfamilier afhænger af, hvor i landet man er opvokset.

Hovedkonklusioner

- På landsplan ender ca. 16,5 pct. af de børn, der er opvokset i en lavindkomstfamilie (25 pct. laveste indkomster), i en højindkomstfamilie (25 pct. højeste indkomster) som voksen. Hvis der – helt hypotetisk - havde været fuld "økonomisk mobilitet", ville ¼ af børnene fra lavindkomstfamilier ende i hver indkomstkvarantil som voksen.
- De kommuner, der har den højeste økonomiske mobilitet, finder man i og omkring hovedstadsområdet, særligt nord for København. Særligt skiller Hørsholm og Gentofte sig ud. Her ender ca. 30 pct. af børnene fra lavindkomstfamilier i en højindkomstfamilie som voksne. De er også flere jyske kommuner med høj økonomisk mobilitet. Det drejer sig først og fremmest om Skanderborg og Ringkøbing-Skjern.
- Der er kommuner med lav økonomisk mobilitet i hele landet, og den laveste mobilitet finder man i Ishøj, hvor godt 10 pct. af de børn, der er opvokset i lavindkomstfamilier, ender i højindkomstfamilier som voksne. Kommunerne med lavest økonomisk mobilitet er dog især koncentreret omkring Lolland-Falster, Fyn og Nordjylland.
- Der er en klar positiv sammenhæng mellem det gennemsnitlige indkomstniveau og den økonomiske mobilitet på tværs af de 98 kommuner. Dvs. at der relativt set er flere børn og unge, der økonomisk set bevæger sig op i indkomsthierarkiet i de forholdsvist velstående kommuner bl.a. nord for København end i de fattigere kommuner på eksempelvis Lolland-Falster og Fyn.
- Samtidig er der selvsagt væsentligt færre med lave indkomster i de kommuner, hvor indkomsterne er høje, og der er ligeledes en tendens til, at den økonomiske mobilitet er lavere i kommuner med en forholdsvis stor andel børn, der er opvokset i lavindkomstfamilier.

Kontakt

Forskningschef

Esben Anton Schultz

Tlf. 2681 5779

E-mail: ess@kraka.org

Indledning

Det er et centralt politisk tema at skabe gode rammer for, at børn og unge fra især lavindkomstfamilier kan udnytte deres talent og dermed opnå beskæftigelse associeret med højere indkomster, når de bliver voksne. Tilskud til daginstitutioner, gratis uddannelse og SU er eksempler på tiltag, der bl.a. har til hensigt at skabe lige muligheder for alle børn og unge, uafhængigt af deres økonomiske og familiemæssige forhold.

Alligevel er der fortsat en klar sammenhæng mellem forældres og børns indkomst især i bunden og toppen af indkomstfordelingen. Fx fandt De Økonomiske Råd (2011)¹, at ca. 20 pct. af de drenge, der havde en far med en indkomst i den nederste tiendedel af indkomstfordelingen, også selv fik en indkomst på dette niveau som voksne. Tilsvarende havde ca. 7 pct. af drengene med en far i den øverste tiendedel selv en indkomst i den laveste tiendedel som voksne.

Der er flere forklaringer på, at børns indkomst som voksne i et vist omfang må forventes at være korreleret med deres forældres indkomst. Det kan fx skyldes genetiske forhold. Hvis forældres medfødte evner går i arv til deres børn, og der samtidig er en vis sammenhæng mellem medfødte evner og indkomsten senere i livet, vil der være en sammenhæng mellem forældres og børns indkomst.

Der er også flere økonomiske forklaringer på, at der kan være en sammenhæng mellem forældres og børns indkomst. En forklaring er, at forældre med relativt høje indkomster måske har overskud til at investere mere tid og penge i at styrke børnenes kvalifikationer end forældre med relativt lave indkomster. Ligeledes kan kreditmarkedsbegrænsninger betyde, at lavindkomstfamilier måske ikke i så høj grad investerer i deres børns uddannelse uanset evner. Endvidere kan man forestille sig, at mere veluddannede forældre er mere tilbøjelige til at hjælpe deres børn med lektier, fordi de har kvalifikationerne til det. Derved har deres børn bedre mulighed for at gennemføre en længere uddannelse, hvilket typisk resulterer i højere indkomst.

Denne analyse ser nærmere på, hvor stor mobilitet (eller inert) der er mellem forældres og børns indkomster på tværs af danske kommuner. Konkret undersøges det om børn, der er vokset op i lavindkomstfamilier i nogle kommuner, systematisk har en lavere økonomisk mobilitet, end børn, der er opvokset i lavindkomstfamilier i andre kommuner.

Analysen tager udgangspunkt i erhvervsindkomsten, der omfatter lønindkomst og nettooverskud af egen virksomhed. Det skyldes, at vi først og fremmest er interesseret i den indkomst, der opnås gennem arbejdskraftens produktive indsats. Således medregnes ikke overførsler fra det offentlige i indkomsten, fordi en del af den målte mobilitet i så fald kunne skyldes ændringer overførselssystemet. For at fjerne evt. effekter fra ændringer i skattesystemet er indkomsten ligeledes opgjort før skatter.

Analysen omfatter personer, som blev født i årene 1968-1972 og var danske statsborgere pr. 1. januar 2010. Indkomsten er opgjort som husstandens samlede indkomst, da personerne var både børn og voksne. For at begrænse risikoen for at analysen er påvirket af tilfældige udsving i indkomsterne i enkelte år, anvendes den gennemsnitlige husstandsindkomst over en treårig periode. Som voksne er indkomsten opgjort i årene

---

¹ Dansk Økonomi, efterår 2011, De Økonomiske Råd.

2008-2010, hvor personerne således var omkring 40-årsalderen. Tilsvarende er indkomsten som barn opgjort i årene 1986-1988, hvor persongruppens forældre typisk var mellem 40 og 50 år.

Med udgangspunkt i disse indkomster måles indkomstmobiliteten på tværs af generationer blandt børn, der er opvokset i lavindkomstfamilier. Som mobilitetsmål anvendes sandsynligheden for, at børn, der er opvokset i familier med en indkomst i den nederste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. laveste indkomster), opnår en familieindkomst som voksen i den øverste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. højeste indkomster). Dette mobilitetsmål benævnes økonomisk mobilitet i det følgende.

Mobilitetsmålet er konstrueret for hver af de nuværende 98 danske kommuner. Personernes bopælskommune er opgjort i 1986, hvor de således var i alderen 14-18 år. Både som barn og voksen kategoriseres indkomsten på baggrund af placeringen i indkomstfordelingen på landsplan. Således måler vi, hvordan børn klarer sig i forhold til jævnaldrende børn i hele landet i stedet for jævnaldrende børn i den kommune, de er opvokset i.

Økonomisk mobilitet varierer betydeligt på tværs af kommuner

På landsplan er den økonomiske mobilitet på 16,5 pct. Dvs. at hver sjette af de børn, der er opvokset i en lavindkomstfamilie (bund 25 pct.), ender i en højindkomstfamilie (top 25 pct.) som voksne. Hvis der hypotetisk havde været fuld økonomisk mobilitet, ville 25 pct. af børnene fra en lavindkomstfamilie ende i hver indkomstkvarantil som voksne. Dermed ville børnenes indkomst som voksne være uafhængig af, at deres forældres tilhørte den nederste indkomstkvarantil.

Tabel 1 viser de 10 kommuner med hhv. den højeste og laveste økonomisk mobilitet. Blandt kommunerne med den højeste økonomisk mobilitet skiller Hørsholm og Gentofte sig ud. I disse to kommuner havde omkring 30 pct. af de børn, der kom fra lavindkomstfamilier, selv en indkomst i den øverste kvartil som voksne. Altså omtrent dobbelt så høj som gennemsnittet på landsplan. Lige efter kommer Lyngby-Taarbæk, Vallensbæk og Furesø, hvor ca. 25 pct. lå i den øverste indkomstkvarantil som voksne. Alle 10 kommuner med den højeste økonomiske mobilitet ligger i og omkring hovedstadsområdet, især lige nord for København, og er alle kendetegnet ved, at der bor relativt få personer med lave indkomster.

Blandt de 10 kommuner med lavest økonomisk mobilitet er det i gennemsnit 10-13 pct. fra en lavindkomstfamilie, som ender op i en højindkomstfamilie som voksne. Dvs. at der er ca. tre gange så stor sandsynlig for, at børn fra lavindkomstfamilier ender op i en højindkomstfamilie, hvis man er opvokset i Hørsholm og Gentofte, end hvis man er opvokset i kommunerne med den laveste økonomiske mobilitet.

De 10 kommuner med lavest økonomisk mobilitet er væsentligt mere spredt geografisk end de 10 kommuner med højest mobilitet. Således ligger tre af kommunerne i region Hovedstaden, en i region Sjælland, tre i region Syddanmark, en i region Midtjylland og to i region Nordjylland.

Tabel 1: Top-10 kommuner med hhv. højest og lavest økonomisk mobilitet

Top 10 kommuner	Pct.	Bund 10 kommuner	Pct.
Hørsholm	33,0	Ishøj	10,6
Gentofte	28,3	Læsø	11,0
Lyngby-Taarbæk	25,7	Langeland	11,7
Vallensbæk	25,3	Kerteminde	12,7
Furesø	24,9	Brøndby	12,8
Solrød	23,5	Faaborg-Midtfyn	12,9
Egedal	23,4	Gribskov	13,0
Lejre	23,3	Odder	13,0
Allerød	22,6	Lolland	13,2
Rudersdal	20,7	Hjørring	13,5
Simpelt gennemsnit	25,1	Simpelt gennemsnit	12,4

Anm.: Økonomisk mobilitet angiver sandsynligheden for, at børn, der er opvokset i familier med en indkomst i den nederste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. laveste indkomster), opnår en familieindkomst som voksen i den øverste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. højeste indkomster). Se endvidere indledningen for en nærmere beskrivelse af opgørelsesmetoden.

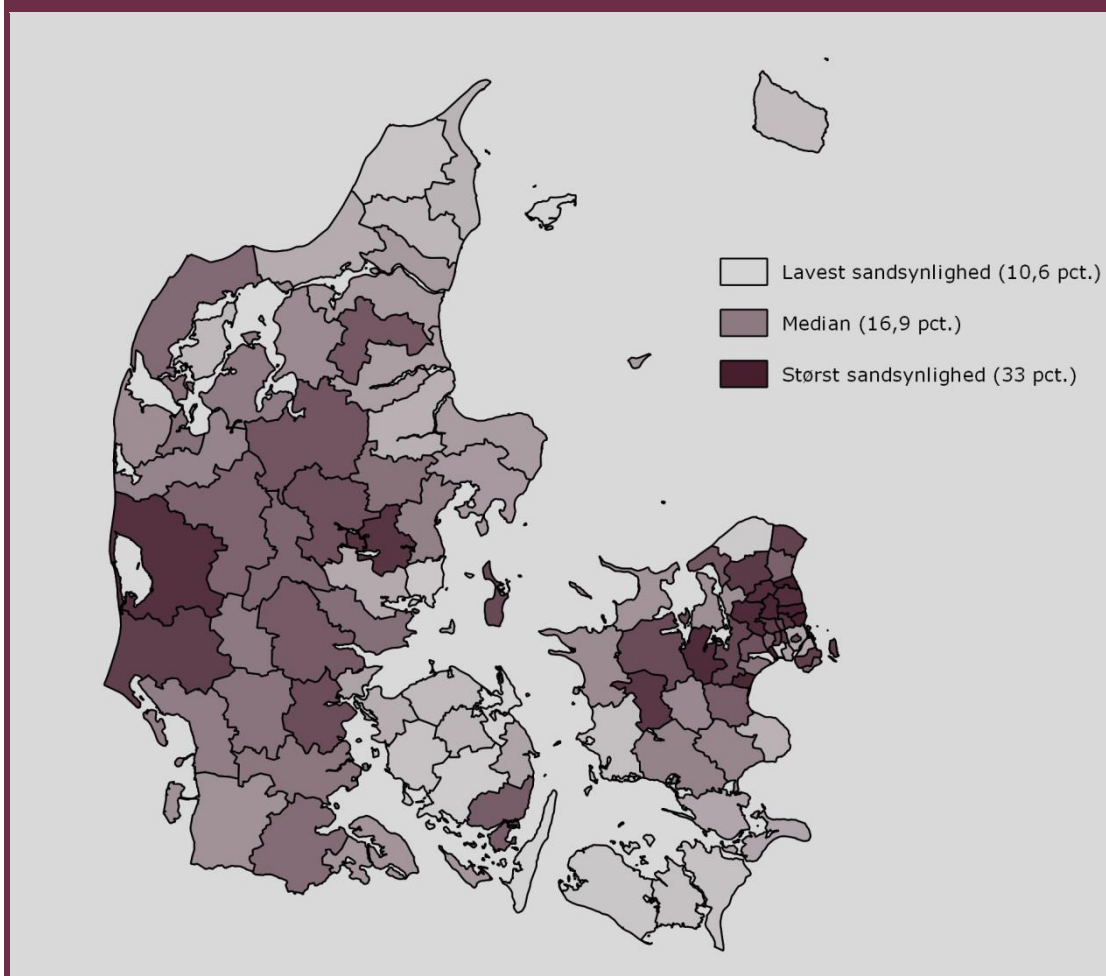
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Figur 1 viser den økonomiske mobilitet fordelt på alle landets kommuner. Jo mørkere farven er, jo højere er den økonomiske mobilitet. Figuren bekræfter, at den økonomiske mobilitet er højest i og omkring hovedstadsområdet, især i kommunerne lige nord for København. Der er dog flere jyske kommuner, der også har en høj mobilitet. Det drejer sig først og fremmest om Ringkøbing-Skjern og Skanderborg kommune.

Figur 1 viser samtidig, at kommunerne med lavest økonomisk mobilitet især er koncentreret omkring tre geografiske områder: Lolland-Falster, Fyn og Nordjylland. Eksempelvis er Svendborg den eneste kommune på Fyn (inklusive Ærø og Langeland), der ikke har en mobilitet under landsgennemsnittet.

Endvidere fremgår det, at der er betydelige forskelle i den økonomiske mobilitet på tværs af kommuner, der geografisk ligger tæt på hinanden. Mest markant er forskellen mellem Vallensbæk på den ene side og Ishøj og Brøndby på den anden side. I Vallensbæk er sandsynligheden for, at børn fra lavindkomstfamilier ender i højindkomstfamilier som voksne således dobbelt så stor som i Ishøj og Brøndby.

Figur 1: Økonomisk mobilitet fordelt på alle landets kommuner

Anm.: Økonomisk mobilitet angiver sandsynligheden for, at børn, der er opvokset i familier med en indkomst i den nederste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. laveste indkomster), opnår en familieindkomst som voksen i den øverste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. højeste indkomster). Se endvidere indledningen for en nærmere beskrivelse af opgørelsesmetoden.

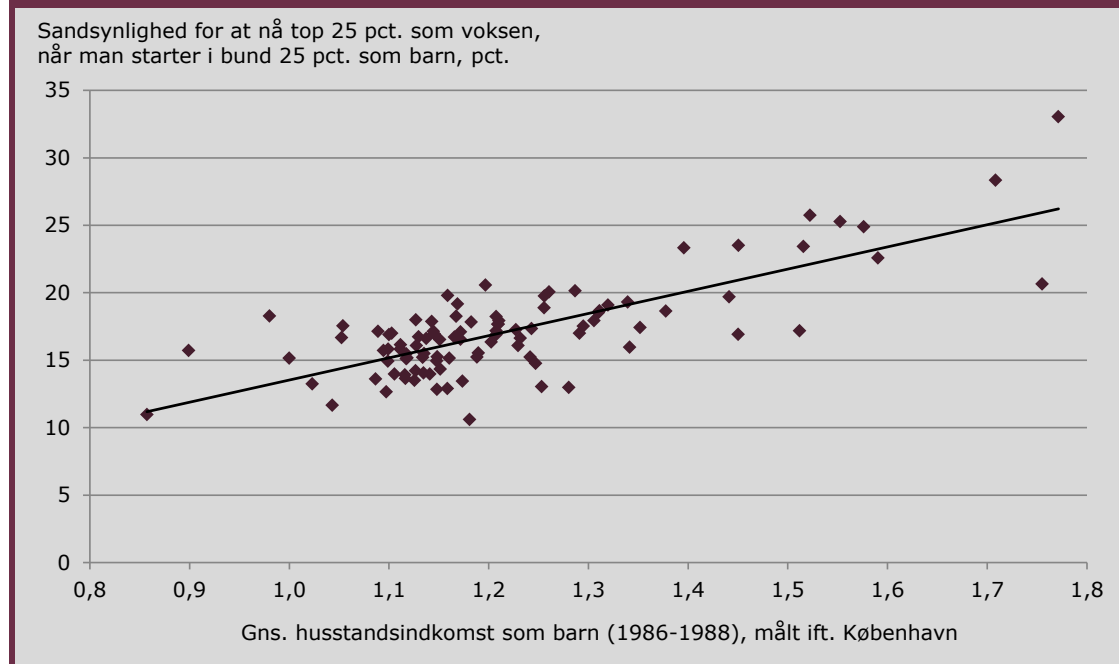
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Økonomisk mobilitet er større i kommuner med højt indkomstniveau og få børn fra lavindkomstfamilier

Figur 1 ovenfor indikerer, at den økonomiske mobilitet er højere i velhaverkommuner end i fattigere kommuner. En mere direkte måde at belyse dette på, er ved at sammenholde indkomstniveauet i den enkelte kommune, fra da personerne var børn, med den økonomiske mobilitet i kommunen. Dette er gjort i figur 2.

Overordnet set er der en klar positiv sammenhæng mellem indkomstniveauet og den økonomiske mobilitet i kommunen. Der er således en tendens til, at de kommuner, som havde et relativt højt indkomstniveau i udgangspunktet, også har en højere mobilitet. Figur 2 viser således, at børn fra lavindkomstfamilier i velhaverkommuner i højere grad bryder den "negative økonomiske arv" end børn fra lavindkomstfamilier i fattigere kommuner.

Figur 2: Sammenhæng mellem indkomstniveau i kommune og økonomisk mobilitet

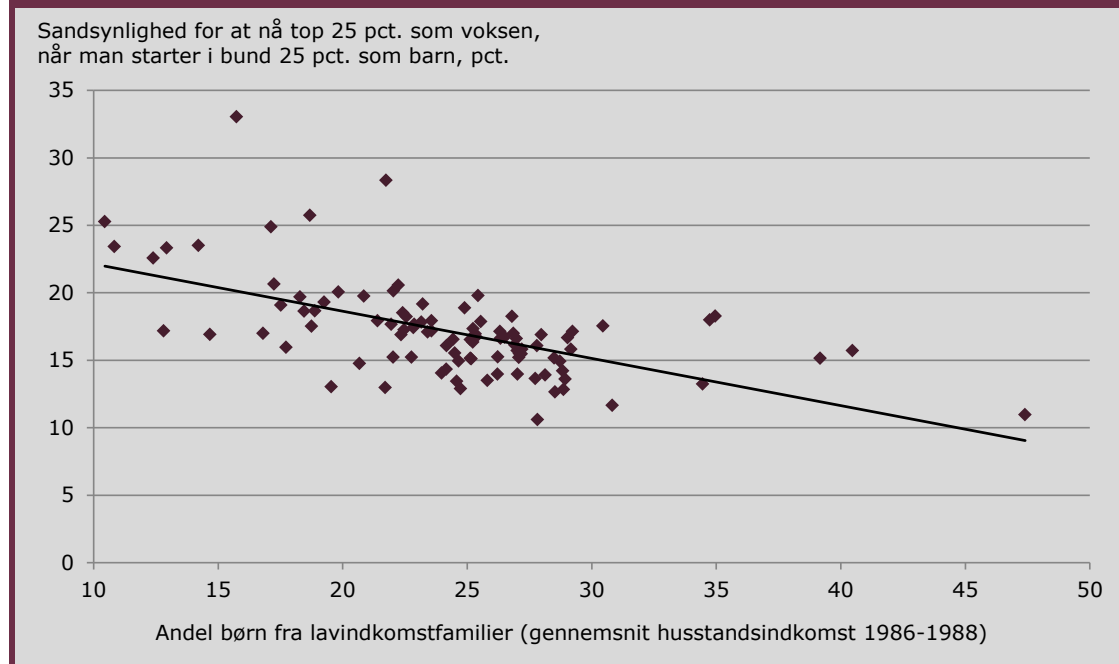

Anm.: Økonomisk mobilitet angiver sandsynligheden for, at børn, der er opvokset i familier med en indkomst i den nederste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. laveste indkomster), opnår en familieindkomst som voksen i den øverste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. højeste indkomster). Indkomstniveauet er opgjort på kommuneniveau som den gennemsnitlige husstandsindkomst som barn (1986-1988, målt ift. København) blandt de personer, som indgår i analysen. Se endvidere indledningen for en nærmere beskrivelse af opgørelsesmetoden.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Tilsvarende kan man se på sammenhængen mellem andelen af børn fra lavindkomstfamilier og den økonomiske mobilitet i kommunen. Det er vist i figur 3. Her ses, at de kommuner, som havde en relativ stor andel børn fra lavindkomstfamilier, også har en lavere økonomisk mobilitet. Dvs. at sandsynligheden for at et barn fra en lavindkomstfamilie bevæger sig op i indkomsthierarkiet, er lavere, hvis der er en forholdsvis stor andel børn fra lavindkomstfamilier i kommunen, end hvis der er en relativ lav andel børn fra lavindkomstfamilier i kommunen.

Figur 3: Sammenhæng mellem andel børn fra lavindkomstfamilier i kommune og økonomisk mobilitet

Anm.: Økonomisk mobilitet angiver sandsynligheden for, at børn, der er opvokset i familier med en indkomst i den nederste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. laveste indkomster), opnår en familieindkomst som voksen i den øverste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. højeste indkomster). Andelen af børn fra lavindkomstfamilier (bund 25 pct. indkomst på landsplan) er opgjort på kommuneniveau blandt de personer, som indgår i analysen. Se endvidere indledningen for en nærmere beskrivelse af opgørelsesmetoden.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Appendikstabel:

	Økonomisk mobilitet	Relativ indkomst	Andel børn fra lav-indkomstfamilier		Økonomisk mobilitet	Relativ indkomst	Andel børn fra lav-indkomstfamilier
Hørsholm	33,0	1,8	15,7	Skive	16,7	1,1	25,4
Gentofte	28,3	1,7	21,7	Esbjerg	16,7	1,2	26,5
Lyngby-Taarbæk	25,7	1,5	18,7	Fanø	16,7	1,1	29,0
Vallensbæk	25,3	1,6	10,5	Århus	16,6	1,2	26,3
Furesø	24,9	1,6	17,1	Næstved	16,6	1,1	27,0
Solrød	23,5	1,5	14,2	Holstebro	16,5	1,2	24,4
Egedal	23,4	1,5	10,8	Faxe	16,5	1,2	25,1
Lejre	23,3	1,4	12,9	Ringsted	16,3	1,2	25,2
Allerød	22,6	1,6	12,4	Vesthimmerlands	16,1	1,1	26,9
Rudersdal	20,7	1,8	17,2	Kalundborg	16,1	1,1	27,8
Ringkøbing-Skjern	20,6	1,2	22,2	Lemvig	16,1	1,2	24,2
Gladsaxe	20,1	1,3	22,0	Frederikssund	16,0	1,3	17,7
Skanderborg	20,1	1,3	19,8	Tønder	15,8	1,1	27,2
Sorø	19,8	1,2	25,4	Odsherred	15,8	1,1	29,2
Rødovre	19,8	1,3	20,9	Sønderborg	15,7	1,1	27,0
Hillerød	19,7	1,4	18,3	Ærø	15,7	0,9	40,5
Ballerup	19,3	1,3	19,3	Syddjurs	15,5	1,2	24,5
Varde	19,2	1,2	23,2	Aalborg	15,5	1,1	27,1
Tårnby	19,1	1,3	17,5	Norddjurs	15,5	1,1	27,2
Helsingør	18,9	1,3	24,9	Mariagerfjord	15,2	1,1	26,2
Glostrup	18,7	1,3	18,9	Hvidovre	15,2	1,2	22,8
Roskilde	18,6	1,4	18,5	Fredericia	15,2	1,2	22,0
Herlev	18,5	1,3	22,4	Nyborg	15,2	1,1	27,1
Samsø	18,3	1,0	35,0	Vordingborg	15,2	1,1	28,5
Holbæk	18,2	1,2	26,8	København	15,1	1,0	39,2
Kolding	18,2	1,2	22,6	Horsens	15,1	1,2	25,1
Frederiksberg	18,0	1,1	34,7	Jammerbugt	15,1	1,1	25,2
Silkeborg	17,9	1,2	23,6	Middelfart	14,9	1,1	24,6
Høje-Taastrup	17,9	1,3	21,4	Randers	14,9	1,1	28,7
Viborg	17,9	1,1	25,5	Stevns	14,8	1,2	20,7
Halsnæs	17,8	1,2	23,2	Frederikshavn	14,3	1,2	24,2
Rebild	17,7	1,2	21,9	Odense	14,2	1,1	28,8
Vejle	17,7	1,2	22,9	Brønderslev	14,1	1,1	24,0
Svendborg	17,5	1,1	30,4	Morsø	14,0	1,1	27,0
Køge	17,5	1,3	18,7	Nordfyns	14,0	1,1	26,2
Fredensborg	17,4	1,4	22,8	Bornholm	13,9	1,1	28,1
Albertslund	17,3	1,2	25,2	Slagelse	13,7	1,1	27,7
Herning	17,3	1,2	22,5	Guldborgsund	13,6	1,1	28,9
Ikast-Brande	17,2	1,2	23,6	Assens	13,5	1,1	25,8
Dragør	17,2	1,5	12,8	Hjørring	13,5	1,2	24,6
Thisted	17,1	1,1	26,3	Lolland	13,2	1,0	34,5
Aabenraa	17,1	1,1	29,2	Odder	13,0	1,3	19,5
Hedensted	17,1	1,2	23,4	Gribskov	13,0	1,3	21,7
Struer	17,0	1,1	26,9	Faaborg-Midtfyn	12,9	1,2	24,7
Favrskov	17,0	1,3	16,8	Brøndby	12,8	1,1	28,9
Vejen	17,0	1,1	25,3	Kerteminde	12,7	1,1	28,5
Greve	16,9	1,5	14,7	Langeland	11,7	1,0	30,8
Haderslev	16,9	1,1	28,0	Læsø	11,0	0,9	47,4
Billund	16,9	1,2	22,3	Ishøj	10,6	1,2	27,8

Anm.: Økonomisk mobilitet angiver sandsynligheden for, at børn, der er opvokset i familier med en indkomst i den nederste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. laveste indkomster), opnår en familieindkomst som voksen i den øverste kvartil (dvs. blandt de 25 pct. højeste indkomster). Indkomstniveauet er opgjort på kommuneniveau som den gennemsnitlige husstandsindkomst som barn (1986-1988, målt ift. København) blandt de personer, som indgår i analysen. Andelen af børn fra lavindkomstfamilier (bund 25 pct. indkomst på landsplan) er opgjort på kommuneniveau blandt de personer, som indgår i analysen. Se endvidere indledningen for en nærmere beskrivelse af opgørelsesmetoden.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.